

რაიონი არის თაივანი მნიშვნელოვანი

ჯემალ გრძელიშვილი

დოქტორანტი

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

სტატია იკვლევს თაივანის მრავალმხრივ მნიშვნელობას გლობალურ არენაზე. კუნძული, რომელიც მდებარეობს აღმოსავლეთ აზიის სტრატეგიულ წერტილში, წარმოადგენს მნიშვნელოვან გეოპოლიტიკურ, ეკონომიკურ და ტექნოლოგიურ ცენტრს. სტატია აანალიზებს თაივანის მნიშვნელობის რამდენიმე ძირითად ასპექტს: პირველი, მისი როლი ნახევარგამტარების გლობალურ მიწოდების ჯაჭვში, სადაც თაივანი აწარმოებს მსოფლიოს მოწინავე ჩიპების 90%-ზე მეტს; მეორე, მისი სტრატეგიული მდებარეობა „პირველი კუნძულების ჯაჭვში“, რაც მას აქცევს მნიშვნელოვან ფაქტორად აშშ-ჩინეთის რეგიონულ ურთიერთობებში; მესამე, მისი დემოკრატიული სისტემა, რომელიც წარმოადგენს ალტერნატიულ მოდელს რეგიონში მთავრობების მართვის სტილის ფონზე. კვლევა ასევე განიხილავს „ერთი ჩინეთის“ პოლიტიკას და თაივანის სტატუსთან დაკავშირებულ დამაბულობას, რაც პოტენციურად შეიძლება გადაიქცეს გლობალურ კონფლიქტად. დასკვნის სახით, სტატია ხაზს უსვამს, რომ თაივანის მომავალი გავლენას მოახდენს არა მხოლოდ რეგიონულ სტაბილურობაზე, არამედ გლობალურ ეკონომიკაზე, ტექნოლოგიურ ინოვაციებზე და საერთაშორისო წესრიგზე.

საკვანძო სიტყვები: ჩინეთი, თაივანი, გეოპოლიტიკა, აშშ-ჩინეთის ურთიერთობები, აღმოსავლეთი აზია.

შესავალი

2024 წლის თებერვალში, გამოცემამ „Foreign Affairs“ გამოაქვეყნა სტატია „თაივანის კატასტროფა, რას დაკარგავს ამერიკა და მსოფლიო თუ ჩინეთი კუნძულზე კონტროლს დაამყარებს“. სტატიაში დახატულია თითქმის აპოკალიპტური სცენარი იმ შემთხვევაში თუ თაივანი ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის კონტროლქვეშ გადავა.¹ „The Economist“-მა, კუნძულს დედამიწაზე ყველაზე საშიში ადგილი უწოდა,² აშშ-ის ყოფილმა პრეზიდენტმა ჯო ბაიდენმა კი - რამდენჯერმე დაადასტურა, რომ აშშ დაიცავს თაივანს, თუ მას ჩინეთი თავს დაესხმება. ამ ეტაპზე უცნობია დონალდ ტრამპის მიდგომები კუნძულთან დაკავშირებით, თუმცა აშშ-ჩინეთის კონკურენციის გამწვავების ფონზე, განსაკუთრებით მაშინ როდესაც ეს პროცესები ტრამპის პრეზიდენტობის პირველი ვადის დროს დაიწყო, ნაკლებად სავარაუდოა კუნძულის აშშ-სთვის მნიშვნელობის გამო ტრამპმა უკან დაიხიოს.

ჩინეთმა თაივანი 1895 წელს, იაპონიას მასთან ომში დამარცხების შემდეგ დაუთმო. 1945 წელს, მეორე მსოფლიო ომში იაპონიის დამარცხების შემდეგ, კუნძულზე კონტროლი კომინტანგმა, ჩინეთის იმ დროინდელმა მმართველმა ძალამ აღადგინა. თუმცა, 1949 წლიდან, მას შემდეგ რაც ჩინეთის სამოქალაქო ომში კომინტანგი კომუნისტებთან

¹ Erickson, A, “The Taiwan Catastrophe What America—and the World—Would Lose If China Took the Island” <https://www.foreignaffairs.com/united-states/taiwan-catastrophe> [უ.გ. 10.03.2025].

² Matthews, J, “The most dangerous place on Earth America and China must work harder to avoid war over the future of Taiwan” <https://www.economist.com/leaders/2021/05/01/the-most-dangerous-place-on-earth> [უ.გ. 10.03.2025].

დამარცხდა, კუნძულს მატერიკული ჩინეთიდან გაქცეული კომინტანგი აკონტროლებდა. თაივანზე ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის კონტროლი დღესაც ვერ ხორციელდება.³

1949-1979 წლებში, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობა, თაივანის დაბრუნების მიზნით აგრესიულ პოლიტიკას აწარმოებდა.⁴ სწორედ ამ პერიოდში მოხდა თაივანის ორი კრიზისი, 1954-55 და 1958 წლებში, როდესაც მატერიკული ჩინეთის მთავრობამ სცადა კუნძულზე კონტროლის დამყარება, თუმცა აშშ-ის სამხედრო საზღვაო ძალების თაივანის სრუტეში განლაგებისა და აშშ-თაივანს შორის ორმხრივი თავდაცვის ხელშეკრულების არსებობის გამო, ჩინეთის კომუნისტურმა მთავრობამ კუნძულზე კონტროლის დამყარება ვერ შეძლო.⁵

1979 წლიდან, მას შემდეგ რაც აშშ-მა ჩინეთის ლეგიტიმურ ხელისუფლებად, ჩინეთის კომუნისტური პარტია აღიარა და გაწყვიტა დიპლომატიური ურთიერთობა თაივანთან, ჩინეთს კუნძულისადმი აგრესიული პოლიტიკა შერბილდა და წარდგენილ იქნა მშვიდობიანი გაერთიანების პოლიტიკა. მოცემული ინიციატივა, გაერთიანების შემთხვევაში თაივანს სთავაზობდა ფართო ავტონომიას, „ერთი ქვეყანა, ორი სისტემის“ ფორმულის ფარგლებში. თუმცა, თაივანის საერთაშორისო არენაზე აქტიურობისა და საკუთარი იდენტობის შექმნის მცდელობის გამო, აღნიშნული მიდგომა 1993 წელს შეიცვალა.⁶

ჩინეთის პრეზიდენტის, სი ძინფინგის განცხადებით, „თაივანის საკითხი თაივანიდან თაივანს ვერ გადაეცემა“.⁷ დღესდღეისობით, ჩინეთს აქვს შესაძლებლობა და პოლიტიკური ნება რომ სამხედრო ძალით თაივანზე კონტროლი დაამყაროს. ჩინეთი კუნძულს სეპარატისტულ ტერიტორიად მიიჩნევს, რომელიც მის კონტროლქვეშ უნდა მოექცეს, საჭიროების შემთხვევაში ძალის გამოყენებით. აშშ კი, სტატუს-კვოს ნებისმიერ ცალმხრივ ცვლილებას ეწინააღმდეგება და თაივანს განიხილავს როგორც სასიცოცხლო ეკონომიკურ და უსაფრთხოების პარტნიორს, რომლის დაკარგვასაც წყნარ ოკეანეში აშშ-ის ძალაუფლების დაშლა და საერთაშორისო წესრიგის დესტაბილიზაცია შეუძლია გამოიწვიოს. ადმირალ ფილ დევიდსონის მოსაზრებით, რომელიც აშშ-ის ინდოეთისა და წყნარი ოკეანის სარდლობას ხელმძღვანელობდა, ჩინეთმა შესაძლებელია კუნძულს სამხედრო ძალით 2027 წელს შეუტოს.⁸ ფაქტი ერთია, თაივანი ჩინეთსა და აშშ-ს შორის კონკურენციის არენას წარმოადგენს, რომელსაც თავდასხმითი რეალიზმის ფუძემდებლის, ჯონ მერშაიმერის აზრით, შეუძლია აშშ-სა და ჩინეთს შორის სამხედრო კონფლიქტის მიზეზი გახდეს.⁹

1. თაივანის საერთაშორისო მნიშვნელობა

კუნძული თაივანი, ჩინეთის ფუძემდებლის პროვინციის მოპირდაპირე მხარეს მდებარეობს. მისი ზომა თითქმის 36 000 კვადრატული კილომეტრია და განლაგებულია სამხრეთ იაპონიიდან ფილიპინებამდე მდებარე კუნძულების პირველი ჯაჭვის შუა წერტილში. კონტინენტური

³ Lau, J, “Why does Taiwan matter so much to both mainland China and the US?”

<https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3247639/why-does-taiwan-matter-so-much-both-mainland-china-and-us> [უ.გ. 28.02.2025].

⁴ Chris Rahman, “Defending Taiwan, and Why It Matters” Volume 54, “Naval War College Review”, 2001. გვ. 2.

⁵ Masters, J, “U.S. Military Support for Taiwan in Five Charts” <https://www.cfr.org/article/us-military-support-taiwan-five-charts> [უ.გ. 25.02.2025].

⁶ Chris Rahman, *ib. სქოლიო 4*, გვ. 5.

⁷ Sacks, D, “U.S.-Taiwan Relations in a New Era Responding to a More Assertive China” <https://www.cfr.org/task-force-report/us-taiwan-relations-in-a-new-era> [უ.გ. 09.03.2025].

⁸ Matthews, J, *ib. სქოლიო 2*, [უ.გ. 05.03.2025].

⁹ Staff, U. “John Mearsheimer: Americans would ‘fight and die’ for Taiwan” <https://unherd.com/newsroom/john-mearsheimer-americans-would-fight-and-die-for-taiwan/> [უ.გ. 25.02.2025].

ჩინეთიდან, ყველაზე ვიწრო ადგილას ის დაშორებულია 130 კილომეტრით, ყველაზე ფართო ადგილას კი - 408 კილომეტრით. კუნძულის სამხრეთით ლუზონის სრუტე მდებარეობს რომელიც თავის მხრივ შედგება სამხრეთ ჩინეთის ზღვისა და წყნარი ოკეანის დამაკავშირებელი ბაშისა და ბალინტანგის არხებისგან. კუნძულიდან ჩრდილო-აღმოსავლეთით, იაპონიის სამხრეთ-დასავლეთის კუნძულები იწვევენ ზღვის დავიწროებას, რომლებშიც მეზღვაურებმა უნდა გაიარონ წყნარი ოკეანის ღია წყლებში მისასვლელად.

თაივანთან მდებარე თაივანის სრუტე და სამხრეთ ჩინეთის ზღვა, მსოფლიოში ერთ-ერთ ყველაზე დატვირთულ საზღვაო გადაზიდვის მარშრუტს წარმოადგენს. ის აკავშირებს ჩრდილო-აღმოსავლეთ აზიას ახლო აღმოსავლეთთან და ევროპასთან.

ვაშინგტონში მდებარე ანალიტიკურმა ცენტრის, The Center for Strategic and International Studies (CSIS) 2024 წელს ჩატარებული კვლევის თანახმად, 2022 წელს თაივანის სრუტის გამოყენებით დაახლოებით 2,45 ტრილიონი აშშ დოლარის ღირებულების საქონელი, გლობალური საზღვაო ვაჭრობის მეხუთედი იქნა გადაზიდული.¹⁰

თაივანის სრუტეზე დამოკიდებულება: ბრიკსი VS დიდი შვიდეული					
ბრიკსი	იმპორტის %	ექსპორტის %	დიდი შვიდეული	იმპორტის %	ექსპორტის %
ჩინეთი	32.50	14.90	იაპონია	32.10	25.20
არაბთა გაერთიანებული საემიროები	20.30	24.80	აშშ	3.20	2.70
ირანი	9.40	24.00	გაერთიანებულ სამეფო	3.20	2.40
ინდოეთი	14.70	13.60	კანადა	3.20	1.30
სამხრეთ აფრიკა	13.20	10.60	იტალია	2.60	1.20
ეთიოპია	9.40	12.00	გერმანია	1.40	1.50
ბრაზილია	8.20	12.90	საფრანგეთი	0.90	1.00
რუსეთი	5.60	13.40			
ეგვიპტე	8.20	4.90			

წყარო: CSIS

თაივანის სრუტის გავლით სავაჭრო მიმოსვლის ნებისმიერი შეფერხება, ტვირთის ალტერნატიული, ლუზონის სრუტით ან უარეს შემთხვევაში მიაკოს სრუტით გადაზიდვას გამოიწვევს, რაც მარშრუტს დაახლოებით 1600 კილომეტრით გაზრდის. შესაბამისად გაიზრდება ტრანსპორტირების ხარჯიც და დროც. მეტიც, ტრანსპორტირების პროცესში ჩინური და თაივანური პორტების გამოყენებლობა გადამზიდავებს ლოჯისტიკურ გამოწვევებსაც წარმოუქმნის, რის გამოც ხარჯები კიდევ უფრო გაიზრდება. შედეგად, მსოფლიოს ბევრი ქვეყანა დაზარალდება, განსაკუთრებით კი აღმოსავლეთ აზიაში აშშ-ის ორი უმთავრესი მოკავშირე, სამხრეთ კორეა და იაპონია.

¹⁰ Funaiole, M. Hart, B. Peng, D. Lin, B. Verschuur, J “Crossroads of Commerce: How the Taiwan Strait Propels the Global Economy” <https://features.csis.org/chinapower/china-taiwan-strait-trade/> [უ.გ. 10.03.2025].

გარდა გეოგრაფიული მდებარეობისა, თაივანის საერთაშორისო მნიშვნელობას ზრდის ნახევარგამტარებისა და ჩიპების ინდუსტრია რომელიც კუნძულზე მდებარეობს. მსოფლიოს ნახევარგამტარების თითქმის 70 პროცენტს და ყველაზე მოწინავე ჩიპების დაახლოებით 90 პროცენტს თაივანი აწარმოებს.¹¹ თუ მოცემულ წარმოების პროცესში გარკვეული შეფერხება მოხდა, ეს გამოიწვევს თითქმის ყველა პროდუქტის დეფიციტს, რომელიც შეიცავს ტექნოლოგიას, სმარტფონებიდან დაწყებული და კომპიუტერებით და მანქანებით დამთავრებული. კომპანიებს სხვადასხვა ინდუსტრიებში მოუწევთ წარმოების შემცირება ან თუნდაც შეჩერება. საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ ამ ეტაპზე მსოფლიოში არ არსებობს კომპანია რომელსაც მოკლე ვადაში ჩიპებისა და ნახევარგამტარების წარმოების თვალსაზრისით შეუძლია თაივანური კომპანიები ჩაანაცვლოს.

კუნძულზე ჩინეთის თავდასხმა, მიუხედავად მისი წარმატებისა თუ წარუმატებლობისა გამოიწვევს გლობალურ ეკონომიკურ დეპრესიას და საერთაშორისო ეკონომიკას დიდ ზიანს მიაყენებს.

2. თაივანის მნიშვნელობა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკისთვის

ჩინეთში, 1839-1949 წლებში განვითარებული მოვლენები სხვა მნიშვნელოვან საკითხებთან ერთად მოიცავს პირველ და მეორე ოპიუმის ომებს, პირველ და მეორე ჩინურ-იაპონურ ომებს, მოკრივეთა აჯანყებას, სინხაის რევოლუციასა და სამოქალაქო ომს. ჩინური ისტორიოგრაფია, მოცემულ პერიოდს კოლონიალური ძალების მიერ ჩინეთზე განხორციელებულ „ჩაგვრის საუკუნედ“ მოიხსენიებენ. ტერმინი „ჩაგვრის საუკუნე“ აქტიურად გამოიყენებოდა და ახლაც გამოიყენება კომუნისტური პარტიის მიერ ეროვნული კონსოლიდაციისთვის. ამ ანტიკოლონიალისტურ კონცეფციას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს თანამედროვე ჩინეთის საგარეო პოლიტიკურ ურთიერთობებშიც. „ჩაგვრის საუკუნის“ ბოლო მოვლენის, სამოქალაქო ომის შედეგია ის, რომ დღეს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა თაივანზე კონტროლს ვერ ანხორციელებს, რის გამოც ეს საკითხი მატერიკული ჩინეთისთვის ემოციურ მნიშვნელობას იძენს და ერის ღირსების საკითხს წარმოადგენს.

ჩინეთის მთავრობა თვლის, რომ თაივანის განცალკევება იყო უსამართლობა რომლის განცდაც ჩინელ ერს მისი სისუსტის გამო მოუწია. 2022 წელს, ჩინეთის მიერ თაივანთან დაკავშირებით გამოცემულ „თეთრ წიგნში“ ნათქვამია: „მე-19 საუკუნის შუა პერიოდიდან, დასავლური ძალების აგრესიის გამო, ჩინეთმა მისთვის უჩვეულო ტანჯვა და დამცირება გამოიარა.... იაპონიის მიერ თაივანის ოკუპაციის 50 წელი სწორედ ამ დამცირების ასახვას წარმოადგენდა... ფაქტი, რომ თაივანი ჯერ კიდევ არ არის ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის იურსდიქციის ქვეშ, არის ჩინელ ერზე ისტორიის მიერ დატოვებული შრამი“.¹² საკითხისადმი ემოციური მიდგომა, სრულიად გამორიცხავს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მიერ რაიმე დათმობას კუნძულის მომავალთან დაკავშირებით.

გარდა კუნძულისადმი ემოციური მიდგომისა, თაივანს ჩინეთისთვის სტრატეგიული მნიშვნელობაც აქვს. კუნძულის ფიზიკური ადგილმდებარეობა მატერიკული ჩინეთისთვის ართულებს წყნარ ოკეანეზე თავისუფალ წვდომას. ჩინეთის მოწინააღმდეგის მიერ კუნძულის გამოყენებამ, შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას როგორც ჩინეთს, ასევე ჩინეთის საზღვაო გზებს, როგორც წყნარი ოკეანისკენ, ასევე სამხრეთ ჩინეთის ზღვის გავლით. თაივანი წყნარი ოკეანის დასავლეთ ნაწილში ჩინეთის შეუფერხებელი გასვლის ბილეთს

¹¹ Yoshihara, T. “Chinese Views of Taiwan’s Geostrategic Value” <https://www.spf.org/spf-china-observer/en/document-detail045.html> [უ.გ. 12.02.2025].

¹² Sacks, D, იბ. სქოლიო 2, [უ.გ. 09.03.2025].

წარმოადგენს. გარდა ამისა, თაივანის სრუტე აკავშირებს აღმოსავლეთ და სამხრეთ ჩინეთის ზღვებს, რომლებიც თავის მხრივ არის წყნარი ოკეანისა და ინდოეთის ოკეანემდე მისასვლელი გზები. ეს არის მთავარი გადაზიდვის მარშრუტი, რომელიც აკავშირებს ჩრდილო-აღმოსავლეთ აზიის ეკონომიკებს ევროპულ ბაზრებთან. სრუტე ჩინეთის ვაჭრობისთვის საკვანძო პუნქტს წარმოადგენს.

დღევანდელი მდგომარეობით, აღმოსავლეთ და სამხრეთ ჩინეთის ზღვები ერთმანეთისგან თაივანის სრუტით არის გაყოფილი, რომელიც ჩინეთის საზღვაო ძალების დაყოფასა და საბრძოლო შესაძლებლობის შემცირებას იწვევს. სრუტეზე ჩინეთის კონტროლი, მოცემული ზღვების ერთ სივრცედ გაერთიანებას გამოიწვევს რაც ჩსრ-ის აღმოსავლეთის, ჩრდილოეთის და სამხრეთის საზღვაო ფლოტებს მანევრირების თავისუფლებას გაზრდის. შესაბამისად, კუნძულზე კონტროლის განხორციელებას, ჩინეთისთვის სამხედრო მნიშვნელობაც აქვს.¹³ მეტიც, შედეგად თაივანის სრუტე ჩინეთის „სტრატეგიულ ტბად“ გადაიქცევა. ქვეყანას გაეზრდება გავლენა თაივანის სამხრეთით მდებარე ბაშის არხსა და ჩრდილოეთით მდებარე მიაკოს სრუტეზე რაც უზრუნველყოფს წყნარი ოკეანის დასავლეთ ნაწილზე შეუფერხებელ წვდომას და კუნძულების პირველი ჯაჭვის გასწვრივ პოზიციების გამყარებას. შედეგად, ჩინეთის საზღვაო ძალა გაფართოვდება წყნარი ოკეანის დასავლეთ ნაწილში, ასევე გაეზრდება შესაძლებლობა ჩაერიოს აშშ-ს საზღვაო და საჰაერო ოპერაციებში ფილიპინების ზღვაში. რეგიონში ვაშინგტონის მოკავშირეები გახდებიან სამხედრო თვალაზრისით იზოლირებულები, ალყაში მოქცეული ჩინეთის კუნძულების მიერ.

კუნძულზე ჩინეთის კონტროლის დამყარების შემდეგ, კუნძულების პირველი ჯაჭვი აღმოსავლეთ აზიაში რომელიც აშშ-ის თავდაცვის პერიმეტრს წარმოადგენს მოიშლება და დასავლეთ წყნარ ოკეანეში აშშ-ის წვდომისა და გავლენის შენარჩუნების შესაძლებლობას რთულ, თითქმის შეუძლებელ ამოცანად გადააქცევს.

კუნძულების პირველი ჯაჭვი, როგორც ტერმინი ავსტრალიის უნივერსიტეტის მვლვე-ვარებმა 1991 წელს გამოიყენეს.¹⁴ სამი წლის შემდეგ, ალექსანდერ ჰუანგმა (1994) მის სტატიაში კონკრეტულად განსაზღვრა ის გეოგრაფიული არეალი რომელსაც ჯაჭვი მოიცავს: ალუტის კუნძულები, კურილის კუნძულები, იაპონიის არქიპელაგი, რიუკიუს კუნძულები, თაივანი, ფილიპინების არქიპელაგი და დიდი სუნდის კუნძულები. სამ დეკადაზე მეტი ხნის გასვლის შემდეგ, ტერმინი ფართოდ არის დაკვიდრებული მეინსტრიმულ აკადემიურ ლექსიკონში.

ტერიტორია რომლებითაც კუნძულების პირველი ჯაჭვი ფორმირდება, მოიცავს ჩინეთის ექსკლუზიურ ეკონომიკურ ზონებს, ჩინეთის მიერ სამხრეთ ჩინეთის ზღვაში მოთხოვნილი ტერიტორიის ნაწილს და ჩინეთისთვის კრიტიკულად მნიშვნელოვან სრუტეებსა და არხებს. კუნძულების პირველი ჯაჭვზე მდებარე იაპონია, თაივანი და ფილიპინები რეგიონში აშშ-ის სტრატეგიულ პარტნიორებს წარმოადგენენ, რის გამოც ჩინეთის პოზიციები მოწყვლადია და თაივანისა და თუნდაც სამხრეთ ჩინეთის გამო დაწყებული კონფლიქტის შემთხვევაში, ჩინეთს მისი პოზიციების დაცვა გაუჭირდება.

ჯონ მერშაიმერის აზრით, არსებობს საკმარისი მტკიცებულება იმის ვარაუდისთვის, რომ ჩინეთს აქვს გადაწყვეტილი კუნძულების პირველი ჯაჭვიდან განდევნოს ამერიკის საზღვაო ძალები.¹⁵ ჩინეთის მიერ კუნძულების პირველი ჯაჭვიდან აშშ-ის განდევნა ვერ მოხდება

¹³ Yoshihara, T. ob. სქოლიო 11, [უ.გ. 12.02.2025].

¹⁴ Yoshihara, T. "China's Vision of Its Seascape: The First Island Chain and Chinese Seapower" <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1943-0787.2012.01349.x> [უ.გ. 02.03.2025].

¹⁵ Mearsheimer, J. "The tragedy of great power politics". Publisher „W. W. NORTON & COMPANY“, 2014. გვ. 362.

თაივანის დაკავების გარეშე, რაც ჩინეთისთვის კუნძულის სტრატეგიულ მნიშვნელობას კიდევ უფრო ზრდის.

მატერიკულ ჩინეთში, კუნძულების პირველი ჯაჭვისა და მისი კონტროლის გზაზე თაივანის როლის შესახებ დებატებიც კი არ მიმდინარეობს. „სამხედრო სტრატეგიის მეცნიერება“, წიგნი, რომელიც ფართოდ არის აღიარებული თავისი ავტორიტეტით ჩინეთის პოლიტიკით დაინტერესებული ადამიანებისთვის, ამტკიცებს, რომ თაივანის სხვა ძალების მიერ კონტროლი არა მხოლოდ დაუკარგავს ჩინეთს ბუნებრივ საზღვაო თავდაცვის სისტემას, არამედ ოკეანის რესურსების მდიდარი მარაგი გადაეცემა სხვა ძალებს. საგარეო ვაჭრობისა და ტრანსპორტის ხაზი, რომელიც სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ჩინეთის ეკონომიკური განვითარებისთვის, იქნება სეპარატისტული და მტრის ძალების მეთვალყურეობის ქვეშ და მუდმივ საფრთხეს შეუქმნის ჩინეთის ინტერესებს. ჩინეთი სამუდამოდ იქნება ჩაკეტილი კუნძულების პირველი ჯაჭვით წყნარი ოკეანის დასავლეთ მხარეს. შედეგად, ჩინეთის ეროვნული უსაფრთხოება მუდმივი სერიოზული საფრთხის წინაშე იქნება.

3. თაივანის მნიშვნელობა ამერიკის შეერთებული შტატებისა და აღმოსავლეთ აზიაში მისი მოკავშირეებისთვის

ამჟამინდელი აშშ-თაივანის ურთიერთობა სათავეს იღებს 1949 წლიდან, როდესაც აშშ-ს მხარდაჭერილი ნაციონალისტები ჩანგ ქაიშის მეთაურობით სამოქალაქო ომში დამარცხდნენ და თავი კუნძულს შეაფარეს. თაივანის დაცვის მიზნით, 1950-1953 წლებში აშშ-ის საზღვაო ფლოტი თაივანის სრუტეში იყო წარმოდგენილი, 1954 წლიდან 1979 წლამდე კი - აშშ-სა და თაივანს შორის ორმხრივი თავდაცვის ხელშეკრულება არსებობდა, რომელიც 1979 წელს შეწყდა, რადგან ჩინეთის ლეგიტიმურ ხელისუფლებად ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა დასახელდა. თუმცა, იმავე წელს კონგრესმა მიიღო „თაივანთან ურთიერთობის აქტი“ რომელიც განსაზღვრავს აშშ-სა და თაივანის ურთიერთობის სამართლებრივ საფუძველს და სხვადასხვა საკითხებთან ერთად ითვალისწინებს თაივანისთვის იარაღის მიყიდვას, მხოლოდ თავდაცვითი უნარების გაძლიერების მიზნით.

თაივანი, გარკვეული თვალსაზრისით წარმოადგენს ჩინეთსა და აშშ-ს შორის დაწყებული ახალი ცივი ომის დასავლეთ ბერლინს, რომელსაც ორ დიდ ძალას შორის თუკიდიდეს მახეში გაბმის მიზეზიც კი შეუძლია გახდეს.¹⁶ საგულისხმოა, რომ 2025 წლის 17 თებერვალს, აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტმა თავის ვებგვერდზე წაშალა ფრაზა „ჩვენ არ ვუჭერთ მხარს თაივანის დამოუკიდებლობას“, რამაც ჩინური მხარის გაღიზიანება და აშშ-სთვის შეცდომის გამოსწორების მოწოდება გამოიწვია.¹⁷

თაივანთან დაკავშირებით სტატუს კვოს შენარჩუნება ამერიკის შეერთებული შტატებისთვისა და აღმოსავლეთ აზიაში მისი მოკავშირეებისთვის სხვადასხვა მიზეზების გამო არის მნიშვნელოვანი:

3.1. უსაფრთხოება

თაივანის ჩინეთის კონტროლქვეშ დაბრუნებამ, შეიძლება გამოიწვიოს რეგიონში აშშ-ს ძალაუფლების სერიოზული ეროზია, მათ შორის მისი ალიანსების შესუსტება, რადგან თუ

¹⁶ Allison, G. “Destined for war: Can America and China Escape Thucydides’s Trap?”. Publisher “HarperCollins”, 2013. გვ. 225.

¹⁷ The Guardian. “China berates US for changing state department language on Taiwan”

<https://www.theguardian.com/world/2025/feb/17/china-taiwan-us-state-department> [უ.გ. 17.02.2025].

აშშ კუნძულს არ დაიცავს, ამერიკისადმი მისი რეგიონული მოკავშირეები განსაკუთრებით კი სამხრეთ კორეა, იაპონია და ფილიპინები ნდობას დაკარგავენ, რამაც შესაძლებელია მათი ჩინეთთან მიტმასნება გამოიწვიოს.

იაპონიისთვის, მეგობრული თაივანი უმნიშვნელოვანესია სამხრეთ ჩინეთის ზღვის ჩრდილოეთ კარიბჭეში, ბაშის არხში თავისუფალი გადაადგილების უზრუნველსაყოფად. სამხრეთ ჩინეთის ზღვიდან მომავალმა ტვირთმა სწორედ ეს არხი უნდა გაიაროს რათა იაპონიას მიაღწიოს. იაპონია ენერგორესურსებით ღარიბი ქვეყანაა, რომელიც მისთვის საჭირო ნედლი ნავთობის 99%-ზე მეტს და ბუნებრივი აირის დაახლოებით 98%-ის იმპორტს ახდენს. სამხრეთ ჩინეთის ზღვა და ბაშის არხი იაპონიისთვის სასიცოცხლო საზღვაო სატრანსპორტო გზაა, მათ შორის ენერგორესურსების იმპორტის თვალსაზრისით. მაგალითად, იაპონიის ნედლი ნავთობის იმპორტის დაახლოებით 90% და ბუნებრივი აირის 60% სწორედ მოცემული მარშრუტით ტრანსპორტირდება.¹⁸

მანამ სანამ თაივანი არ არის ჩინეთის კონტროლქვეშ, ჩინეთის წვდომა წყნარი ოკეანის დასავლეთ ნაწილისადმი, თაივანის სრუტიდან შეზღუდულია ბაშის არხით, აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვიდან მიაკოს სრუტის გავლით და სხვა არხებით, იაპონიის ნანსეის კუნძულებთან. იაპონიის ზღვიდან კი - ცუგარუს ან სოიას სრუტის გავლით. დღესდღეისობით, ყველა ეს მარშრუტი იაპონიისა და აშშ-ს მიერ კონტროლდება. მაშასადამე, თაივანის ჩინეთის კონტროლს გარეთ ყოფნა, ახდენს მის მიერ წყნარი ოკეანის დასავლეთ ნაწილიდან იაპონიაზე ზეწოლის შესაძლებლობისა და გუამსა და ჰავაიზე მდებარე აშშ-ს სამხედრო ბაზებზე წვდომის პრევენციას, რომელსაც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს წყნარი ოკეანის დასავლეთ ნაწილში, მათ შორის იაპონიაში მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გზაზე. ამ კონტექსტში უნდა აღინიშნოს ჩინეთ-იაპონიის ურთიერთობაც. ჩინეთში, ჩინეთ-იაპონიის ომების გამოცდილების გამო ანტიიაპონური განწყობები ძლიერია. სიტუაციას კიდევ ვუფრო ართულებს აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვაში მდებარე სადავო სენკაკუ/დიაოიუ კუნძულების საკითხი, რომელიც აღმოსავლეთ აზიაში დესტაბილიზაციის კიდევ ერთ კერას წარმოადგენს. შესაბამისად, თაივანის მომავალთან დაკავშირებით იაპონიის შეშფოთების მიზეზები არ აკლია. მაშასადამე, თაივანის მომავალი დაკავშირებულია იაპონიის უსაფრთხოებასთან, რის გამოც ტოკიო-ვაშინგტონის არსებული ალიანსის მომავალიც, თაივანის ბედზე არის დამოკიდებული. იაპონიის უსაფრთხოებისათვის კრიტიკულად მნიშვნელოვანია, კუნძულების პირველი ჯაჭვი იყოს მეგობარი ძალების კონტროლის ქვეშ.

რეგიონში აშშ-ს შემდეგი მოკავშირე რომელსაც კუნძულების პირველი ჯაჭვის მოშლით პირდაპირი საფრთხე შეექმნება არის ფილიპინები. ფილიპინები კუნძულიდან ყველაზე ახლო ადგილას, მხოლოდ 140 კილომეტრით არის დაშორებული. ფილიპინებისთვის საფრთხეს ქმნის მასსა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკას შორის, სამხრეთ ჩინეთის ზღვასთან დაკავშირებული ტერიტორიული დავები და მისგან გამოწვეული ქმედებები. ჩინეთი აცხადებს პრეტენზიას სამხრეთ ჩინეთის ზღვის დაახლოებით 80%-ზე, რაც სხვა ქვეყნებთან ერთად ფილიპინებისთვის „გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საზღვაო სამართლის კონვენციით (UNCLOS)“ მიკუთვნებულ ტერიტორიასაც მოიცავს. ფილიპინებმა საკითხთან დაკავშირებით დავაც კი მოუგო 2016 წელს ჩინეთს ჰააგის მუდმივმოქმედ საარბიტრაჟო სასამართლოში, თუმცა ჩინეთი გადაწყვეტილებას არ ცნობს და არ ასრულებს.¹⁹

¹⁸ Mataka Kamiya. "China's Takeover of Taiwan Would Have a Negative Impact on Japan". V. 23, "Pacific Forum International" 2023, გვ. 35.

¹⁹ Permanent Court of Arbitration award PCA case number 2013-19, "South China Sea Arbitration (Philippines v. China)", July 12, 2016. გვ 153-617.

ჩინეთთან ურთიერთობაში ფილიპინების პოზიციის უპირველესი დამცველი და მხარდამჭერი დღეს აშშ-ა, მეტიც ორ ქვეყანას შორის 1951 წლიდან არსებობს ორმხრივი თავდაცვის ხელშეკრულება, რომელიც 2014 და 2023 წლებში განახლდა და გაფართოვდა. იმ შემთხვევაში თუ აშშ თავიანს ვერ დაიცავს, ფილიპინებში გაჩნდება კითხვები აშშ-ის ნდობასთან დაკავშირებით, რამაც შეიძლება ფილიპინებს გარკვეული საზღვაო ტერიტორიული დათმობისკენაც უბიძგოს, შესაბამისად მსოფლიოს ერთ-ერთ დატვირთულ საზღვაო მარშრუტზე აშშ-ს გავლენა მკვეთრად შემცირდება.

რაც შეეხება სამხრეთ კორეას, თავიანის ჩინეთის კონტროლქვეშ დაბრუნების შემთხვევაში, ქვეყანა კიდევ უფრო მჭიდროდ იქნება მოქცეული 3 ატომურ ძალასა (ჩინეთის, რუსეთისა და ჩრდილოეთ კორეის მიერ, რომელიც ამასთანავე ერთმანეთის მოკავშირეები არიან) და დამატებით იაპონიის მიერ, რომელთანაც კორეას ისტორიულად დავები აქვს სხვადასხვა საკითხებზე. მეტიც, სენკაკუ/დიაოიუს კუნძულის საკითხზე იაპონიასა და ჩინეთს შორის კონფლიქტის გამწვავების შემთხვევაში, საფრთხე შეექმნება კორეისთვის მნიშვნელოვან საზღვაო გზებს და ასევე არ არის გამორიცხული ჩინეთსა და სამხრეთ კორეას შორის გამწვავდეს დავა აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვაში მდებარე სუიან/იეოდოს კუნძულის კუთვნილების თაობაზე. თავიანზე ჩინეთის მიერ კონტროლის დამყარება, შესაბამისად აღმოსავლეთ აზიაში არსებული წესრიგის ჩინეთის სასარგებლოდ ცვლილება, დიდი ძალების კონკურენციის პროცესში აშშ-ს დამარცხებასა და მისი გლობალური დომინაციის დასრულების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი შეიძლება გახდეს, განსაკუთრებით მაშინ როდესაც ევროპისა და აშშ-ს ურთიერთობებიც დღეს იდეალურად არ გამოიყურება.

3.2. იდეოლოგია

ტომას კლაინე-ბროკჰოფი, მის წიგნში „მსოფლიოს სჭირდება დასავლეთი, ლიბერალური წესრიგის ახალი დასაწყისი“, საუბრობს გერმანიის ყოფილი პრეზიდენტის, იოახიმ გაუკისა და ჩინეთის პრეზიდენტის, სი ძინფინგის შეხვედრის დეტალებზე. საუბრისას, გერმანელმა პოლიტიკოსმა ჩინეთის ლიდერს ჩინეთის კომუნისტური პარტიის ერთპიროვნულ მმართველობასა და კანონის უზენაესობას შორის არსებულ აშკარა წინააღმდეგობაზე დაუწყო საუბარი, რისგანაც სიმ თავი შორს დაიჭირა და გაუკს ჰკითხა, ჰქონდა თუ არა მას წარმოდგენა, როგორ შეიძლებოდა 1.3 მილიარდი ადამიანის მართვა და მათი ერთობის შენარჩუნება. ამ რიტორიკულ შეკითხვას აბსოლუტურ ძალაუფლებასა და მისი მეშვეობით ეროვნული ერთიანობის შენარჩუნების შესახებ სის მიერ გერმანიის იმდოინდელი პრეზიდენტისთვის წაკითხული მოკლე ლექცია მოჰყვა.²⁰ მოცემული მაგალითიდან ნათლად ჩანს, რომ ჩინეთის ლიდერებსა და მმართველ კომუნისტურ პარტიას, ლიბერალური-დემოკრატია 1.3 მილიარდიანი მოსახლეობის მქონე ქვეყნის მართვის ეფექტიან მექანიზმად არ მიაჩნიათ. გარდა ჩინელი პოლიტიკოსებისა, ამ აზრს იზიარებენ ჩინელებისა და ჩინეთის ისეთი უზადლო მცოდნე პირები როგორიც არის მაგალითად სინგაპურის პირველი პრემიერ-მინისტრი ლი კუან იუ. სინგაპურელი პოლიტიკოსი, ჰარვარდის პროფესორის, გრეჰემ ელისონის წიგნში საუბრობს ჩინეთში ლიბერალური-დემოკრატიის დანერგვის ალბათობაზე. მისი თქმით, ჩინეთში ლიბერალური-დემოკრატიის დანერგვის შემთხვევაში ქვეყანა დაინგრევა. მეტიც, მისი პროგნოზით, ჩინეთში დემოკრატიის მოთხოვნით რევოლუციის მცდელობაც არასდროს იქნება. მთლიან ჯამში სინგაპურელი პოლიტიკოსი ლიბერალური-დემოკრატიის ღირებულებებს, ჩინელებისა და ჩინეთისთვის შეუთავსებლად

²⁰ Kleine-Brockhoff, T. “Die Welt braucht den Westen: Neustart für eine liberale Ordnung”, Publisher “Edition Körber”, 2019. გვ. 4.

მიიჩნევს.²¹ თუმცა აღნიშნული აღქმებიდან არსებობს გამონაკლისი თაივანის სახით. ამერიკული (დასავლური) გავლენის მქონე თაივანი, 167 ქვეყანას შორის დემოკრატიის თვალსაზრისით მე-10 ადგილს იკავებს.²² მოცემული ფაქტი, აშშ-სა (დასავლეთის) და ჩინეთის იდეოლოგიურ დაპირისპირებაში, აშშ-ს მომხრეთა არგუმენტს წარმოადგენს. ჩინეთის მიერ თაივანზე კონტროლის დაბრუნების შემთხვევაში, მიუხედავად თაივანისადმი „ერთი ქვეყანა, ორი სისტემა“ მოდელის შეთავაზებისა, არის ალბათობა რომ მართვის ჩინური მოდელის კომპონენტები კუნძულზე დაინერგება, რაც ჩინეთთან იდეოლოგიურ კონკურენციაში აშშ-ს დამარცხებას და მისი როგორც გლობალური პოლიციელისა და ადამიანის უფლებების დაცვის მაღალი სტანდარტების გამავრცელებელი ქვეყნის რეპუტაციის კიდევ უფრო დაზიანებას გამოიწვევს.

გრეკემ ელისონი წიგნში „ომისთვის განწირულები. შეუძლიათ თუ არა ამერიკასა და ჩინეთს თუკიდიდეს მახეს თავი აარიდონ?“ საუბრობს კულტურულ მსგავსებაზე რომელიც ჩინეთსა და ამერიკას აქვთ.²³ ეს, ქვენებს შორის თაივანის გამო დაპირისპირების კიდევ ერთი მიზეზი შეიძლება გახდეს. ელისონის თქმით, ამერიკა და ჩინეთი ერთმანეთს გვანან. ორივეს აქვთ უპირატესობის კომპლექსი, თითოეული მათგანი საკუთარ თავს აღიქვამს როგორც განსაკუთრებულს. ამ ორი ხედვის ერთმანეთთან შეჯახება იმისათვის რომ ყველაფერი მშვიდობიანად დასრულდეს მოითხოვს ერთმანეთზე მორგებას რაც სინგაპურის დამაარსებლის ლი კუან იუს მოსაზრებით თითქმის შეუძლებელია. თუ ვეთანხმებით აზრს რომ თაივანი, აღმოსავლეთ აზიაში აშშ-ს დომინაციისთვის მნიშვნელოვანია, ფაქტია, რომ მისი დაკარგვა აშშ-ს რეგიონში დაასუსტებს რაც სხვა შედეგებთან ერთად, აშშ-ის საერთაშორისო დამცირებასაც გამოიწვევს.

იმავე წიგნში ელისონი საუბრობს „თუკიდიდეს მახეზე“. ბერძენმა ისტორიკოსმა თუკიდიდემ, მის ნაშრომში „პელოპონესის ომის ისტორია“ ქრისტეს შობამდე 431–404 წლებში ათენსა და სპარტას შორის მომხდარი ომი აღწერა. ტექსტში ვკითხულობთ: „ათენის აღზევებამ და შიშმა, რომელიც ამან სპარტაში გამოიწვია, ომი გარდაუვალი გახდა.“ ეს არის ციტატა სადაც თუკიდიდე ანალიზებს პელოპონესის ომის მიზეზებს. დღევანდელ რეალობაში რომ გადმოვიტანოთ და აშშ-სა და ჩინეთის ახლანდელი ურთიერთობა და მათი დაპირისპირების მიზეზები, მათ შორის თაივანიც საკითხიც რომ გავანალიზოთ, დაპირისპირება დიდ ძალა აშშ-სა და აღმავალ ძალა ჩინეთს შორის სახეზეა. ელისონმა, მის გუნდთან ერთად შეისწავლა მსოფლიო ისტორიაში დიდი და აღმავალი ძალების დაპირისპირების 16 შემთხვევა, მათი დაპირისპირების მიზეზები და მისი შედეგები, რომლის მეშვეობითაც მისცა მკითხველს საშუალება გამოეტანა დასკვნები თუ რამდენად შესაძლებელია აშშ-სა და ჩინეთს შორის სამხედრო კონფლიქტი დაიწყოს. დიდი ძალებისა და აღმავალი ძალების დაპირისპირების 16 შემთხვევიდან, 12 (75%) ომით დასრულდა, შესაბამისად 12 შემთხვევაში „თუკიდიდეს მახეში“ გაბმას ჰქონდა ადგილი. აღნიშნული სტატისტიკით და დღევანდელი რეალობით თუ ვისმჯელებთ, განსაკუთრებით იმ ფონზე თუ რა მდგომარეობაშია მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ შემქნილი წესებზე დაფუძნებული ლიბერალური საერთაშორისო წესრიგი, თაივანის გამო აშშ-ჩინეთის ომის შესაძლებლობა არსებობს.

²¹ Allison, G. “Lee Kuan Yew: The Grand Master’s Insights on China, the United States, and the World” publisher “MIT Press”, 2020. გვ. 31.

²² Focus Taiwan - CNA English News. “Taiwan ranked top in Asia, 10th in world on EIU freedom index” <https://focustaiwan.tw/politics/202402150018> [უ.გ. 20.02.2025].

²³ Allison, G. იბ. სქოლიო 16. გვ. 219.

დასკვნა

დღევანდელი აშშ-ის ადმინისტრაციისა და მისი ევროპელი მოკავშირეების გართულებული ურთიერთობების ფონზე, თაივანი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია აშშ-ის სანდოობისა და პოზიციისთვის აღმოსავლეთ აზიის რეგიონში. აშშ-ის მიერ თაივანის დაცვა რეგიონში მისი ალიანსებისადმი ერთგულების მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია. დღესდღეისობით ამერიკა რეგიონში მნიშვნელოვანი მოთამაშეა რადგან იქ ყავს მეგობრები, მოკავშირეები და რაც მთავარია აქვს თავდაცვითი შეთანხმებები. თაივანის დათმობის შემთხვევაში, მის მიმართ ნდობა შეირყევა და არის ალბათობა, რომ სხვადასხვა მოვლენებთან ერთად მსოფლიომ ხელახლა მილიტარიზებული იაპონიაც მიიღოს. თუმცა, მეორეს მხრივ თაივანი დღეს ჩინური ნაციონალიზმის მთავარ ფოკუსს წარმოადგენს და დღევანდელი ჩინეთიც განსხვავდება 1949 წლის ჩინეთისგან. დღეს ჩინეთი მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოა სხვადასხვა მიმართულებებით, მათ შორის სამხედრო თვალსაზრისითაც რაც მისგან ისეთ სენსიტიურ თემაზე, როგორც თაივანია, დათმობის მიღებას სრულიად გამორიცხავს. მეტიც, დღეს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში მოქმედებს კანონი, რომელიც მიზნად ისახავს თაივანის მიერ ოფიციალური დამოუკიდებლობის გამოცხადების თავიდან აცილებას და ქვეყნის ხელისუფლებას აძლევს სამართლებრივ საფუძველს გამოიყენოს „არამშვიდობიანი ზომები“ კუნძულის ჩინეთიდან გამოყოფის აღსაკვეთად.²⁴ პეკინი ამ კანონს განიხილავს როგორც „ერთი ჩინეთის პრინციპის“ სამართლებრივ ჩარჩოს და გაფრთხილებად თაივანის დამოუკიდებლობის მომხრეთათვის. საგულისხმოა, რომ თაივანი, აშშ, იაპონია და ევროკავშირი მოცემულ კანონს აკრიტიკებენ და მას თაივანის სრულტემში მდგომარეობის დაძაბვის ერთ-ერთ საფუძვლად მიიჩნევენ. მიუხედავად ამისა, ჩინეთს, 2005 წლის შემდეგ როდესაც კანონი ამოქმედდა მისი შეცვლა ან გაუქმება არც კი უფიქრია. ეს კანონი რჩება ჩინეთის თაივანის პოლიტიკის მთავარ იურიდიულ ინსტრუმენტად და ხშირად გამოიყენება პეკინის სამხედრო აქტივობების გასამართლებლად თაივანის სიახლოვეს.

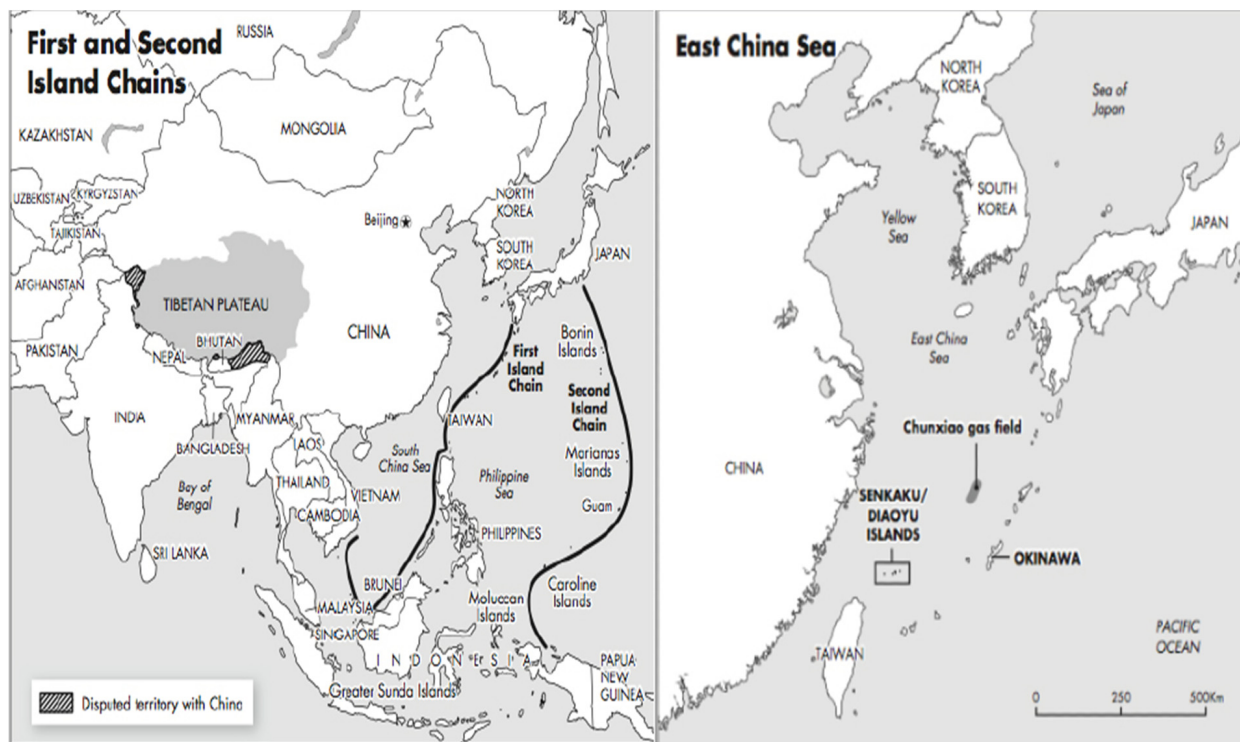
დღევანდელი აშშ-ჩინეთის კონკურენცია, მათ შორის თაივანის გამო განსხვავდება ცივი ომისდროინდელი აშშ-საბჭოთა კავშირის კონკურენციისგან, რაც მდგომარეობას კიდევ უფრო ამძიმებს. ცივი ომის პერიოდში საბჭოთა კავშირს არ ქონდა ინტერესი დაეპყრო დასავლეთ ევროპა, განსხვავებით დღევანდელი ჩინეთისგან. მეტიც დღევანდელი ჩინეთი ბევრად უფრო ძლიერია ვიდრე ცივი ომისდროინდელი საბჭოთა კავშირი. დღეს არსებული „სტრატეგიული ბუნდოვანების“ მიდგომა თაივანისადმი უკვე მისი რესურსის ამოწურვისკენ მიდის. თაივანის გამო აშშ-სა და ჩინეთს შორის შეიარაღებული კონფლიქტი წარმოადგენს რეალურ საფრთხეს, რომელსაც შეიძლება კატასტროფული შედეგები მოჰყვეს. ის გამოიწვევს უპრეცედენტო სამხედრო დანაკარგებს ორ ბირთვულ სახელმწიფოს შორის, მოხდება გლობალური ეკონომიკური კოლაფსი როგორც საზღვაო გადაზიდვების შეფერხების ასევე ნახევარგამტარებისა და ჩიპების ნაკლებობის გამო გამოწვეული კრიზისისა და ტექნოლოგიური ჩავარდნის გამო. რაც შეეხება აზია-წყნარი ოკეანის წესრიგს, ეს რეგიონის სრულ დესტაბილიზაციას გამოიწვევს.

²⁴ Bonny Lin and I-Chung Lai. “Employing “Non-Peaceful” Means Against Taiwan” <https://www.csis.org/analysis/employing-non-peaceful-means-against-taiwan> [უ.გ. 05.03.2025].

დანართი 1

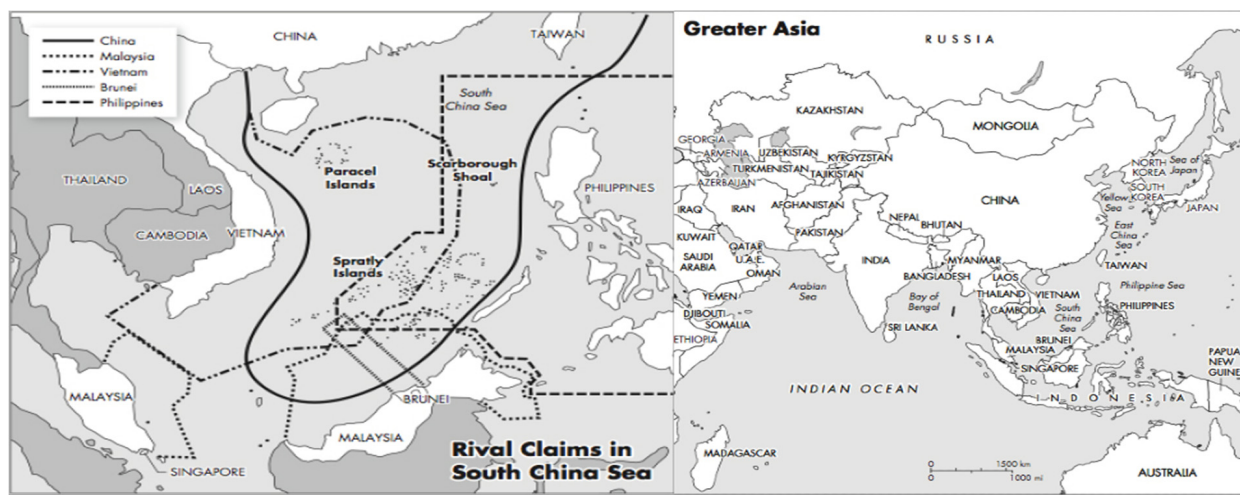
სრუტე/არხი	მდებარეობა	მნიშვნელობა
თაივანის სრუტე	თაივანსა და მატერიკულ ჩინეთს შორის	საერთაშორისო გადაზიდვები და გეოპოლიტიკა
ლუზონის სრუტე	თაივანსა და ლუზონს (ფილიპინები) შორის	საერთაშორისო გადაზიდვები
ბაშის არხი	თაივანსა და ფილიპინებს შორის	სამხრეთ ჩინეთის ზღვასა და წყნარ ოკეანეს შორის ნავიგაცია
ცუგარუს სრუტე	იაპონიის კუნძულების, ჰონსიუსა და ჰოკაიდოს შორის	აკავშირებს იაპონიის ზღვას წყნარ ოკეანესთან
კანმონის სრუტე	იაპონიის კუნძულების, ჰონსიუსა და კიუსიუს შორის	აკავშირებს იაპონიის ზღვას აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვასთან
ოსუმის სრუტე	გამოყოფს იაპონიის კიუსიუს კუნძულს ოსუმის ნახევარკუნძულისგან	აკავშირებს აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვას წყნარ ოკეანესთან

დანართი 2

25

დანართი 3

26

წყარო: The Tragedy of Great Power Politics by John J. Mearsheimer

²⁵ Mearsheimer, J. ობ. სკოლო 15. გვ 361-362.

²⁶ Mearsheimer, J. ობ. სკოლო 15. გვ 358-361.

ბიბლიოგრაფია

1. Graham, Allison, “Destined for war: Can America and China Escape Thucydides’s Trap?”, Houghton Mifflin Harcourt, Boston – New York, 2017;
2. Graham, Allison, Blackwell, Robert D., and Wyne, Ali, “Lee Kuan Yew: The Grand Master’s Insights on China, the United States, and the World”, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2020;
3. The Chinese Navy’s Offshore Active Defense Strategy: Conceptualization and implications. 1994. Naval War College Review, 47(3);
4. Erickson, Andrew S., The Taiwan Catastrophe: What America—and the World—Would lose if China took the Island. Foreign Affairs. 2024. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/taiwan-catastrophe> [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.03.2025];
5. Focus Taiwan - CNA English News. Taiwan ranked top in Asia, 10th in world on EIU freedom index - Focus Taiwan. Focus Taiwan - CNA English News. 2024. <https://focustaiwan.tw/politics/202402150018> [უკანასკნელად გადამოწმდა 20.02.2025];
6. Brendan Rittenhouse Green and Caitlin Talmadge, “Then what? assessing the military implications of Chinese control of Taiwan.” International Security, 47(1);
7. Kleine-Brockhoff, Thomas, “Die Welt braucht den Westen: Neustart für eine liberale Ordnung. Die Werkstatt Verlagsauslieferung”, Die Werkstatt Verlagsauslieferung, Rastede, Lower Saxony, 2019;
8. Lau, Jeffie, and Lau, Jack, Explainer/Why does Taiwan matter so much to both mainland China and the US? South China Morning Post. 2024. <https://www.scmp.com/news/china/politics/article/3247639/why-does-taiwan-matter-so-much-both-mainland-china-and-us> [უკანასკნელად გადამოწმდა 28.02.2025];
9. Lin, Bonny, and Lai, I-Chung, Employing “Non-Peaceful” means against Taiwan. 2024. <https://www.csis.org/analysis/employing-non-peaceful-means-against-taiwan> [უკანასკნელად გადამოწმდა 05.03.2025];
10. Masters, Jonathan, U.S. Military Support for Taiwan in Five Charts. Council on Foreign Relations. 2024. <https://www.cfr.org/article/us-military-support-taiwan-five-charts> [უკანასკნელად გადამოწმდა 25.02.2025];
11. Mearsheimer, John, “The tragedy of great power politics”, W.W. Norton & Company, New York, 2021;
12. Rahman, Chris, Defending Taiwan, and why it matters. 2012. <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2536&context=nwc-review> [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.02.2025];
13. Reporter, G. S., China berates US for changing state department language on Taiwan. The Guardian. 2025. <https://www.theguardian.com/world/china/2025/feb/17/china-taiwan-us-state-department> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.02.2025];
14. Sacks, David, “U.S.-Taiwan Relations in a New Era: Responding to a More Assertive China. 2023. <https://www.cfr.org/task-force-report/us-taiwan-Relations-in-a-new-era> [უკანასკნელად გადამოწმდა 09.03.2025];
15. Permanent Court of Arbitration, “South China Sea Arbitration (Philippines v. China)”, 2016;
16. Mearsheimer, John, Americans would ‘fight and die’ for Taiwan. UnHerd. 2024. <https://unherd.com/newsroom/john-mearsheimer-americans-would-fight-and-die-for-taiwan/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 25.02.2025];

17. The Economist. The most dangerous place on Earth. The Economist. 2021. <https://www.economist.com/leaders/2021/05/01/the-most-dangerous-place-on-earth> [უკანასკნელად გადამოწმდა 05.03.2025];
18. Funaiole, Matthew P., Hart, Brian, Peng, David, Lin, Bonny, and Verschuur, Jasper, Crossroads of Commerce: How the Taiwan strait propels the global economy. 2024. <https://features.csis.org/chinapower/china-taiwan-strait-trade/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 10.02.2025];
19. Yoshihara, Toshi, Chinese views of Taiwan's geostrategic value: SPF china observer. THE SASAKAWA PEACE FOUNDATION. 2023. <https://www.spf.org/spf-china-observer/en/document-detail045.html> [უკანასკნელად გადამოწმდა 02.03.2025].